

UUSI HANKINTALAKI OSUUSKUNTIEN NÄKÖKULMASTA – SELVITYSTYÖN TULOKSIA

©Jarmo Hänninen
Idekoop osuuskunta

Osallisuutta osuuskunnista –hanke

Hankinnat työllistymisen tukena – strategiasta käytäntöön

Forssa 25.1.2017

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

KÄSITTELEMME

- Taustaa
- Laki julkisista hankinnoista 1.1.2017
- Kynnysarvot ja menettelyt
- Kansalliset kynnysarvot ylittävien sote- ja muiden erityispalvelujen hankinta
- Varatut hankintasopimukset
- Sosiaaliset näkökohdat
- Merkit
- Hankintasopimusten pilkkominen vs. jakaminen
- Vaatimukset tarjoajan taloudelle ja rahoitukselle
- Palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioiminen
- YHTEENVETO: *Miten kunta voi ostaa työosuuskunnan tuottamia palveluja, mitä otettava huomioon hankintalain kannalta?*

TAUSTAA

- vaikeasti työllistettävien työllistäminen osuuskunnissa, mm. osatyökykyiset, vammaiset, pitkäaikaistyöttömät
- kuntien työllistymistä edistävä toiminta
- uusi EU-direktiivi ja hankintalaki
- selvityksen tavoitteena:
  1. miten kunta voi ostaa osuuskunnan tuottamia palveluja, ja
  2. mitä on otettava huomioon hankintalain kannalta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

UUSI LAKI JULKISISTA HANKINNOISTA VOIMAAN 1.1.2017

- Taustalla 2014 annettu EU-direktiivi:
- *selkeyttää ja sujuvoittaa* hankintakäytäntöjä, huomioiden erityisesti *pk-yritysten osallistumismahdollisuudet* julkisiin hankintoihin
- vahvistettu pohjaa huomioida *terveyttä, työllisyyttä ja sosiaalisia näkökohtia* hankinnoissa

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

KESKEISET TOIMINNALLISET UUDISTUKSET

- hankintamenettelyjen yksinkertaistaminen
- hankintojen jakaminen pienempiin osiin
- mahdollisuus erilaisten merkkien käyttämiseen viittaamaan sosiaalisiin kriteereihin

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

UUDET KYNNYSARVOT

EU-kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

- 1) 134 000 euroa valtion keskushallintoviranomaisen tavara- ja palveluhankinnoissa sekä suunnittelukilpailuissa
- 2) 207 000 euroa muiden kuin em. tahojen tavara- ja palveluhankinnoissa sekä suunnittelukilpailuissa
- 3) 5 186 000 euroa rakennusurakoissa

Mainitun suuruisiin tai suurempiin hankintoihin sovelletaan EU-hankintamenettelyjä

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kansalliset kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

- 1) 60 000 euroa tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa
- 2) 150 000 euroa rakennusurakoissa
- 3) 400 000 euroa sosiaali- ja terveyspalveluja koskevissa hankinnoissa
- 4) 300 000 euroa muita erityisiä palveluja koskevissa hankinnoissa
- 5) 500 000 euroa käyttöoikeussopimuksissa

- Lakia ei sovelleta hankintasopimukseen tai käyttöoikeussopimukseen, joiden ennakoitu arvo alittaa kansalliset kynnysarvot

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KANSALLISET MENETTELYT

- hankintamenettelyn tarkoituksenmukaisuus, kuvaus hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä
- ilmoittaminen ja mm. tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen
- tarjouksista on valittava se, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras (106 §)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

HUOMIOITA EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVISTÄ HANKINNOISTA

- *Innovaatiokumppanuus*: innovatiivisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien tavaroiden, palveluiden tai rakennusurakoiden hankkiminen (38 §)
- *Suorahankinnan* ehdot ovat tiukat, mutta sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja muut erityispalvelut tuovat poikkeuksen (40 ja 41 §)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT JA MUUT ERITYISPALVELUT

- huomioitu sosiaali-, terveys- ja erityispalveluiden (laajasti) luonne henkilökohtaisina palveluina
- painotetaan palvelujen laatua, jatkuvuutta, esteettömyyttä, kohtuuhintaisuutta, saatavuutta ja kattavuutta, eri käyttäjäryhmien erityistarpeita ja heidän osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyviä tekijöitä sekä innovatiivisuutta
- pitkäkestoiset hoito- ja asiakassuhteet tulisi myös huomioida mm. sopimusten keston osalta, asiakkaan etu huomioiden

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

SUORAHANKINNAT MAHDOLLISIA

- tilanteissa, joissa kilpailutus tai palvelun tarjoajan vaihtuminen olisi ilmeisen kohtuutonta ja epätarkoituksenmukaista asiakkaan hoito- ja asiakassuhteen turvaamiseksi (110 §)
- esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan palveluiden hankinta?

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

VARATUT HANKINTASOPIMUKSET (24 §)

- hankintayksikkö voi varata tarjouskilpailuun osallistumisen tapahtuvan työohjelmien puitteissa taikka rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville toimittajille, joiden päätarkoituksena on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden sopeuttaminen yhteiskuntaan ja työelämään
- vähintään 30 % työntekijöistä on vammaisia tai muita heikommassa asemassa olevia työntekijöitä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

VARATUT HANKINTASOPIMUKSET...

- hankintailmoituksessa on ilmoitettava, että sopimus on varattu työkeskuksille, toimittajille tai työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi
- *tulkitaanko työllistävät työosuuskunnat työkeskuksiksi tai niitä vastaaviksi toimijoiksi?*
- mm. Italiassa on kansallisesti tulkittu ainakin osan sosiaaliosuuskunnista vertautuvan työkeskuksiin julkisten hankintojen yhteydessä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

VARATUT HANKINTASOPIMUKSET...

- lain muotoilu viittaakin laajempaan tulkintaan varattuihin hankintasopimukseen oikeutetuista toimijoista, ja perusteluissa mainitaan tällaisia olevan mm. sosiaaliset yritykset niistä annetun lain mukaisesti
- hankintoja voitaisiin varata myös vammaisten henkilöiden työllisyyttä tukevaan toimintaan

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

VARATUT HANKINTASOPIMUKSET...

- viittaus perinteisiä työkeskuksia laajempaan ryhmään, kuten esimerkiksi sosiaalisiin yrityksiin, on omiaan siirtämään työllisyysvaikutuksiin näissä ryhmissä tähtääviä hankintoja varattujen hankintojen suuntaan, kun aiemmin tähän on pyritty hankintojen sosiaalisten kriteereiden kautta
- tämä selkeyttänee ja varmistaa työllisyystavoitteiden toteuttamista, mutta on syytä huomioida ja saattaa hankintayksiköiden tietoon!

SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT

- "Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimensa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. ..." (2 §)
- tällä kirjauksella pyritään ohjaamaan ja varmistamaan, että mm. sosiaalisia näkökohtia voidaan soveltaa hankintoja suunniteltaessa ja hankintojen kriteereinä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT...

- lakiehdotuksen perusteluissa viitataan sosiaalisiin näkökohtiin mainiten laadulliset tekijät, sekä nostetaan esille Euroopan komission oppaan sosiaalisesti kestävästä hankinnoista mainitsevat näkökohdat, mm. työllistymismahdollisuudet, ihmisarvoinen työ ja sosiaalinen osallisuus (vammaisat)
- kyseessä on suosituksenomainen toteamus

Kestävää kasvua ja työtä

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT...

- tämä antaa "luvan" käyttää em. näkökohtia hankintakriteereinä
- *jotta käytännön soveltaminen olisi varmemmalla pohjalla, tulisi nämä seikat huomioida kuntien hankintastrategioissa, -ohjeissa ja -säännöissä!*
- varatut hankinnat ovat uudessa laissa "vahvempi" väline esimerkiksi vammaisten työelämäosallisuuden huomioimiseksi kuin sosiaaliset kriteerit

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

MERKIT

- hankintayksikkö voi vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia, sosiaalisia ominaisuuksia tai muita ominaisuuksia (72 §)
- merkin vaatimiseksi on kuitenkin useita ehtoja, mm. liittyminen hankinnan kohteeseen tai hankintojen ominaisuuksien määrittelemiseen, merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä johon laajat sidosryhmät voivat osallistua, ja että kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada ko. merkki

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

MERKIT...

- myös muut vastaavat merkit tai jos tarjoajalla ei ole ollut mahdollista saada ko. merkkiä, merkin vaatimat osoitetut ominaisuudet on hankintayksikön hyväksyttävä
- sosiaalinen merkki...Yhteiskunnallisten yritysten merkki?
- monitahoinen asia: automaatio -> pakko myöntää lähes kaikille hakeville, merkin uskottavuus (elinkaari, luotettavuus...)

HANKINTASOPIMUKSEN PILKKOMINEN VS. JAKAMINEN

- hankintojen *pilkkominen* kiellettyä (31§)
- ...*jakaminen* jopa suotavaa? (75 §)
- hankintayksikkö voi tehdä hankintasopimuksen erillisinä osina ja määritellä kyseisten osien koon ja kohteen
- jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

HANKINTASOPIMUKSEN PILKKOMINEN VS. JAKAMINEN...

- myös osatarjoukset ovat mahdollisia, sillä hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa, voiko tarjouksen antaa yhdestä, useammasta vai kaikista osista
- tarjoaa mahdollisuuksia laajojenkin palvelukokonaisuuksien paikallisiin tai kohdistettuihin osahankintoihin

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

VAATIMUKSET TARJOAJAN TALOUDELLE JA RAHOITUKSELLE

- pienten toimijoiden suhteen ongelmaksi voi muodostua tarjoajalta vaadittu *taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne* (85 §)
- hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia, joilla varmistetaan, että ehdokkailla ja tarjoajilla on hankintasopimuksen toteuttamiseen tarvittavat taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat
- hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia vähimmäisliikevaihdesta tai varojen ja velkojen välisestä suhteesta
- hankintayksikkö voi myös vaatia riittävää vastuuvakuutusta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

VAATIMUKSET TARJOAJAN TALOUDELLE JA RAHOITUKSELLE...

- ehdokkailta ja tarjoajilta vaadittava vuotuinen vähimmäisliikevaihto saa olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen
- perustellusta syystä vähimmäisliikevaihtoa koskeva vaatimus voi olla korkeampi
- *on erityisen tärkeää, että pienten toimijoiden asema huomioidaan hankintayksiköissä ja hankintoihin valmistauduttaessa!*
- asiaa voi käsitellä hankintastrategioissa ja – ohjeissa siten, että painotetaan pientoimijoiden mahdollisuutta osallistua kilpailutuksiin

PALVELUJEN KÄYTTÄJIEN TARPEIDEN HUOMIOON OTTAMINEN

”Tämän luvun mukaisissa palveluhankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa palvelun käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikön on sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa pyrittävä ottamaan huomioon palvelujen laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvät tekijät.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

PALVELUJEN KÄYTTÄJIEN TARPEIDEN HUOMIOON OTTAMINEN...

Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan sosiaali- ja terveystalvelun hankinnassa hankintayksikön on pyrittävä määrittämään sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille." (108 §)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

YHTEENVETO

Miten kunta voi ostaa työllistävän työosuuskunnan tuottamia palveluja?

- lähtökohtaisesti osuuskunta samassa asemassa kuin muut
- tarkoituksenmukainen hankintamenettely
- suorahankinta poikkeus, mutta...
- ...mahdollinen sote- ja erityispalveluissa: "käyttäjän etu!"
- kynnysarvot alittavissa hankintalain periaatteet ja tasapuolisuus
- hankintaohjeet ja -säännöt!

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

YHTEENVETO...

Miten kunta voi ostaa työllistävän työosuuskunnan tuottamia palveluja?

- *varmin tapa kohdistaa ja saada pitkäjänteinen työllistämisaikutus on **varattu hankinta***
- *hankintakokonaisuuden **jakaminen** erilaisiin toiminnallisiin osiin*
- **sosiaalisten kriteerien käyttö**

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

YHTEENVETO...

Mitä on otettava huomioon hankintalain kannalta?

- työllistävän työosuuskunnan on itsensä pohdittava, miten se asemoi itsensä suhteessa julkisiin hankintoihin
- miten varattuja hankintoja lopulta käytännössä sovelletaan

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

LOPUKSI

- *Osuuskunnan ja sen sidosryhmien on syytä olla **aktiivinen kunnan ja päättäjien suuntaan***
- *Osuuskunnan olisi **tunnettava hankintalainsäädännön** keskeiset käytännön seikat ja prosessit*
- ***Kohtuulliset vaatimukset** tarjoajalta*
- ***Kuntastrategia – hankintastrategia – hankintaohjeet – hankintasäännöt***
- ***...osaaminen ja TAHTO!***

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

LÄHTEET

Kuntalaki 410/2015

Hankintalain kokonaisuudistuksen valmistelutyöryhmän mietintöön, TEM julkaisuja, Kilpailukyky 37/2015

Hallituksen esitys laiksi julkisista hankinnoista HE 108/2016

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016

Kestävä kasvu ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

*Hankinnat työllistymisen tukena
– strategiasta käytäntöön*

©Jarmo Hänninen
Idekoop osuuskunta

Osallisuutta osuuskunnista –hanke

Forssa 25.1.2017

<https://www.youtube.com/watch?v=RGzT75RH-RE>

www.facebook.com/osallisuutta.osuuskunnista

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

